

Vidzemes Augstskola
Studiju programma "Mediju studijas un žurnālistika"
1. kursa studente Keita Daugaviete
Studiju kurss "Žurnālistikas praktikums / Žurnālistikas žanri un tehnikas I"
Mājasdarbs "Apraksts"
28.03.2025.

Vides ilgtspēja: līkumotais ceļš uz zaļāku nākotni

Vai esam gatavi mainīt savus paradumus, lai pasargātu mūsu planētu? Ikdienā mēs reti aizdomājamies par to, kā mūsu izvēles ietekmē vidi – no pārtikas produktiem, ko pērkam, līdz transportam, ko izmantojam. Taču ikviena darbība veido mūsu kopējo ekoloģisko nospiedumu. Šajā aprakstā aplūkosim vides ilgtspējas nozīmi un veidus, kā mēs visi varam sniegt savu ieguldījumu zaļākas nākotnes veidošanā. Vides ilgtspēja ir viens no mūsdienu sabiedrības svarīgākajiem jautājumiem. Kas tad rūpēsies par pasauli, ja ne mēs paši? Rūpēšanās nozīmē dabas resursu rūpīgu pārvaldību un izmantošanu tā, lai apmierinātu pašreizējās paaudzes vajadzības, neapdraudot iespējas nākotnes paaudzēm. Mūsdienās cilvēki pat īsti neizprot vārda "ilgtspēja" nozīmi un to izmanto tikai, lai izklausītos aktuāli. Ilgtspējīga attīstība ietver ekonomiskos, sociālos un vides aspektus, nodrošinot sabalansētu pieeju dabas aizsardzībai un ekonomiskajai izaugsmei. Vides ilgtspējas sasniegšanai ir vairāki galvenie principi.

Viens no tiem ir atjaunojamo resursu pārvaldība, kas nozīmē to ilgtspējīgu izmantošanu un atjaunošanu. Piemēram, mežu apsaimniekošana, izmantojot ilgtspējīgas mežaudzes, nodrošina, ka kokmateriāli tiek iegūti videi draudzīgā veidā. Turklāt, lai novērstu mežu izciršanu un samazinātu bioloģiskās daudzveidības zudumu, nepieciešama arī atbilstoša politiskā regulācija un starptautiska sadarbība.

Otrs svarīgais aspekts ir piesārņojuma samazināšana. Gaisa, ūdens un augsnes piesārņojums negatīvi ietekmē gan ekosistēmu, gan cilvēku veselību. Gaisa piesārņojums, kas rodas no rūpniecības un transporta, var izraisīt elpceļu slimības un klimata pārmaiņas. Savukārt, ūdens piesārņojums, ko izraisa ķīmiskās vielas un plastmasa, apdraud jūras dzīvību un dzeramā ūdens kvalitāti. Pašlaik jau, lai mazinātu šīs problēmas, tiek veicinātas atkritumu samazināšanas, pārstrādes un atkārtotas izmantošanas iniciatīvas, kā arī attīstīti inovāciju risinājumi, piemēram, bioloģiski noārdāmi iepakojumi un videi draudzīgi ražošanas procesi.

Vides ilgtspēju vēl var panākt, izmantojot atjaunojamās enerģijas avotus. Latvijā arvien biežāk var novērot saules paneļus, kas sabiedrībā raisa neizpratni par to nepieciešamību, jo pastāv uzskats, ka Latvijā nav pietiekami daudz saules. Taču daudzi cilvēki neapzinās, ka, jo vairāk saules paneļu, jo lielāka kopējā saražotās enerģijas apjoma efektivitāte. Nepieciešams saražot tik daudz saules enerģijas, lai vairāk nebūtu tā jāpārdod citiem, bet varētu izmantot mēs paši. Pašlaik ar mūsu saules paneļu apjomu nepietiek, lai to nodrošinātu pilnīgi, tāpēc tā tiek pārdota uz citām valstīm, bet, ja mēs nonāksim līdz tam, kad būs pietiekami, tad elektrību varēs iegūt daudz lētāk, kas būs daudz izdevīgāk. Saules, vēja un hidroenerģija ir ilgtspējīgi enerģijas avoti, kas samazina fosilo kurināmo patēriņu un oglekļa dioksīda izmešus. Arvien biežāk tiek attīstīti arī energoefektivitātes risinājumi, piemēram, ēku siltināšana, LED apgaismojums un viedie elektroenerģijas pārvaldības risinājumi, kas palīdz samazināt enerģijas patēriņu. Gudrās mājas sistēmas, kas automātiski regulē

elektroenerģijas un ūdens patēriņu, palīdz samazināt resursu izšķērdēšanu. 3D drukāšana arvien biežāk tiek izmantota, lai radītu ilgtspējīgus būvmateriālus un samazinātu atkritumu daudzumu ražošanas procesos. Resursu efektīva izmantošana nozīmē arī ilgtspējīgu lauksaimniecības un ražošanas praksi. Piemēram, bioloģiskā lauksaimniecība, kas samazina pesticīdu un mākslīgo mēslošanas līdzekļu izmantošanu, palīdz saglabāt augsnes auglību un mazināt ūdens piesārņojumu.

Tāpat arī aprites ekonomikas principi veicina preču ilgtspējīgāku dizainu, kas paildzina produktu kalpošanas laiku un samazina atkritumu daudzumu. Starp jaunajām paaudzēm ir kļuvuši ļoti populāri lietoto preču veikali, kas ir videi draudzīga alternatīva un piedāvā arī draudzīgākas cenas. Tās piedāvā videi draudzīgu iespēju iegādāties apģērbus, mēbeles un citus ikdienas priekšmetus par pieņemamām cenām, vienlaikus samazinot atkritumu daudzumu un resursu patēriņu. Tā vietā, lai iegādātos jaunas preces, kuras bieži tiek ražotas no labai kaitīgiem materiāliem, lietoto preču veikalos varam atrast augstas kvalitātes preces, kuras jau ir kalpojušas un tagad dod iespēju iegūt otro dzīvi. Šis ir kā divi vienā, jo tu dod otro iespēju drēbēm un iegūsti tās par lētāku cenu. Turklāt šāda veida iepirkšanās atbalsta arī aprites ekonomiku – sistēmu, kas balstās uz principu, ka preces tiek lietotas ilgāk un pēc iespējas vairāk tiek atjaunotas vai pārstrādātas, nevis iznīcinātas. Arvien vairāk cilvēku apzinās, ka atbalstot lietoto preču veikalus, viņi ne tikai samazina savu ekoloģisko nospiedumu, bet arī palīdz samazināt pārprodukciju, kas rada liekus atkritumus. Humpalas (lietoto preču veikali) kļuvušas par ideālu risinājumu tiem, kas meklē veidus, kā samazināt atkritumu daudzumu un dzīvot ilgtspējīgāk. Šāda veida veikalu pieaugums ir palīdzējis popularizēt apģērbu mainīšanu un pat apģērbu nomu kā alternatīvas. Vēl viens pozitīvs aspekts ir tas, ka cilvēki arvien vairāk pievērš uzmanību apģērbu izcelsmei un ražošanas nosacījumiem, izvēloties lietotas drēbes, kas palīdz samazināt ātrās modes industrijas negatīvo ietekmi uz vidi. Tādejādi humpalas ne tikai veicina ilgtspējīgāku patēriņu, bet arī palīdz veidot apziņu par to, kā mūsu izvēles ietekmē vidi un nākotnes paaudzes. Jaunieši arī ļoti labi šo visu popularizē, bieži ir novērojami video, kā jaunieši savos sociālajos tīklos veido saturu par to, kādas “pērles” ir atraduši humpalās. Šie video netīši motivē jauniešus pievērsties vides ilgtspējai, jo, ieraugot tādus video, viņi grib iet uz humpalām un arī atrast tādas “pērles,” kas ir lielisks veids, kā reklamēt vides ilgtspēju. Nākotne ir jaunieši, tieši tāpēc ir jācenšas caur jauniešiem šo visu aktualizēt, jo viņiem ir vislielākā ietekme uz nākotnes sabiedrību, un viņi ir gatavi veidot pārmaiņas, kas veicinās ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību.

Katra indivīda rīcībai ir nozīmīga loma vides ilgtspējas nodrošināšanā. Videi draudzīgi paradumi, piemēram, atkritumu samazināšana, ūdens un enerģijas taupīšana, ilgtspējīgu produktu iegāde un sabiedriskā transporta izmantošana, var ievērojami samazināt ekoloģisko nospiedumu. Piemēram, ja katrs cilvēks samazinātu plastmasas maisiņu lietošanu un izmantotu atkārtoti lietojamus iepakojumus, tas palīdzētu ievērojami mazināt plastmasas piesārņojumu pasaules okeānos. Sabiedrības izglītošana un informētība par ilgtspējīgiem paradumiem ir būtiska. Piemēram, arvien vairāk skolās un universitātēs piedāvā kursus un programmas par ilgtspējīgu attīstību, kas palīdz jaunajai paaudzei labāk izprast vides problēmas un rast risinājumus. Jaunās paaudzes ir vairāk tendētas un atvērtas jaunām lietām, tāpēc ir ļoti svarīgi nodot šo informāciju viņiem, lai veicinātu apzinātu patēriņu un ilgtspējīgas izvēles. Tāpat arī uzņēmumiem un valdībai ir svarīgi veicināt zaļo iniciatīvu atbalstu, piemēram, nodokļu atvieglojumus ilgtspējīgiem uzņēmumiem un valsts investīcijas zaļajās tehnoloģijās.

Transports ir viens no lielākajiem piesārņojuma avotiem pasaulē. Degvielas sadegšanas rezultātā atmosfērā nonāk milzīgs oglekļa dioksīda daudzums, kas veicina klimata pārmaiņas. Ilgtspējīgas pilsētvides attīstības risinājumi ietver sabiedriskā transporta uzlabošanu, velo joslu izbūvi un elektromobiļu popularizēšanu. Latvijā jau daudzviet ir izbūvētas velo joslas. Bet vai ar to ir pietiekami, lai mēs virzītos uz zaļāku nākotni? Tomēr lielākā daļa cilvēku tāpat izvēlas labāk pārvietoties ar savu privāto auto, kaut vai dažkārt tas prasa lielāku laiku, lai nonāktu no punkta A līdz punktam B. Tas, tomēr, ir lielāks komforts pārvietoties ar automašīnu, nekā ar riteni vai sabiedrisko transportu. Daudzas Eiropas pilsētas, piemēram, Kopenhāgena un Amsterdamā, ir kļuvušas par piemēriem, kā zaļā transporta attīstība var mainīt iedzīvotāju ikdienu. Tajās velosipēds ir galvenais pārvietošanās līdzeklis, un sabiedriskais transports tiek attīstīts tā, lai samazinātu nepieciešamību pēc privātajām automašīnām. Turklāt elektromobiļu un hibrīdauto ieviešana, kā arī sabiedriskā transporta elektrifikācija palīdz būtiski samazināt kaitīgo izmešu daudzumu. Varbūt mums arī jāņem piemērs no šīm pilsētām, un, varbūt, tad cilvēki dos priekšroku sabiedriskajam transportam un velosipēdiem?

Ilgtspējas veicināšanas sakarā daudzās pasaules valstīs tiek pieņemti jauni likumi un regulējumi. Parīzes klimata nolīgums, kas tika noslēgts 2015. gadā, ir viens no svarīgākajiem starptautiskajiem līgumiem, kura mērķis ir samazināt globālās sasilšanas ātrumu un veicināt zaļo enerģiju. Arī Eiropas Savienība ir izvirzījusi mērķi līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrāla, ieviešot "Eiropas zaļo kursu" – iniciatīvu, kas veicina atjaunojamās enerģijas izmantošanu, zaļās ekonomikas attīstību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Latvijā tiek īstenotas vairākas ilgtspējīgas attīstības programmas, tostarp mežu atjaunošanas projekti, kā arī atbalsts saules paneļu un vēja enerģijas izmantošanai. Turklāt arvien vairāk uzņēmumu pievērš uzmanību zaļajiem risinājumiem, piemēram, samazinot plastmasas iepakojumu un veicinot ekoloģisko produktu ražošanu.

Vides ilgtspēja ir globāli atzīta par vienu no svarīgākajiem mūsdienas izaicinājumiem, taču cilvēki joprojām nevēlas vai nespēj mainīt savus ikdienas paradumus. Kādi psiholoģiskie šķēršļi traucē mums kļūt videi draudzīgākiem? Cilvēki ir radības, kas tiecas pēc komforta un rutīnas. Individīdiem patīk rutīna, un kaut kas jauns un nezināms šķiet biedējošs. Piemēram, ar plastmasas maisiņu izmantošanu – cilvēki bieži tos izvēlas nevis tāpēc, ka neatbalsta vidi, bet gan tāpēc, ka tas ir ērti un pieejami. Kāds pētījums par sabiedrisko transportu pierāda, ka cilvēki, kas dzīvo netālu no sabiedriskā transporta pieturām, biežāk izmanto vilcienus un autobusus, jo tas neprasa lielas izmaiņas ikdienas rutīnā. Tas nozīmē, ka ilgtspējīgus paradumus var veicināt, padarot tos vieglāk pieejamus. Daudzi uzskata, ka viņu individuālā rīcība nav nozīmīga, jo klimata pārmaiņas un piesārņojums ir globālas problēmas, ko rada lielie uzņēmumi un valdība. Taču viņi neapzinās, to ka, ja katrs cilvēks izdara kaut mazu izvēli par labu videi, kopējā ietekme ir milzīga. Cilvēki vienkārši nezina, kā viņu rīcība ietekmē vidi, vai neizprot, kā pareizi dzīvot ilgtspējīgi. Dažkārt arī mīti un dezinformācija (piemēram, ka elektroauto ražošana ir tikpat kaitīga kā degvielas automašīnas izmantošana) traucē pieņemt zaļākus lēmumus. Individu paradumu maiņa ir sarežģīts process, ko ietekmē psiholoģiskie, sociālie un ekonomiskie faktori. Lai veicinātu ilgtspējīgu dzīvesveidu, svarīgi padarīt videi draudzīgas izvēles vieglākas, lētākas un pievilcīgākas. Tāpat nepieciešama plašāka izglītošana un pozitīvs sabiedrības piemērs.

Vides ilgtspēja nav tikai nākotnes koncepts – tā ir nepieciešamība jau šodien. Mēs visi varam dot savu ieguldījumu, pieņemot ilgtspējīgus lēmumus, atbalstot zaļās iniciatīvas un izglītojot

citus par vides aizsardzību. Mūsu izvēles ikdienā – kā pārvietojamies, ko patērējam un kā izturamies pret vidi – nosaka, kādā pasaulē dzīvos nākamās paaudzes. Varbūt risinājums nav tik sarežģīts, kā šķiet? Varbūt ilgtspējīga nākotne sākas ar vienkāršu jautājumu: "Ko es varu mainīt jau šodien?"

Avoti

<https://latvenergo.lv/lv/jaunumi/preses-relizes/relize/latvijas-uznemumi-aizvien-vairak-izmanto-saules-energiju>

<https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/paris-agreement-climate/#:~:text=Par%C4%ABzes%20nol%C4%ABgums%20ir%20starptautisks%20l%C4%ABgums%2C%20kas%20t%C4%81%20parakst%C4%ABt%C4%81jiem,lai%20ierobe%C5%BEotu%20glob%C4%81lo%20sasil%C5%A1anu%20un%20nov%C4%93rstu%20t%C4%81s%20ietekmi.>

https://state-of-the-union.ec.europa.eu/state-union-2022/state-union-achievements/leading-green-transition_lv#:~:text=Fon%20der%20Leienas%20vad%C4%ABt%C4%81%20Komisija%20ar%20Eiropas%20za%C4%BCo,iepa%C4%ABstin%C4%81ja%20tikai%2010%20dianas%20p%C4%93c%20pilnvaru%20termi%C5%86a%20s%C4%81kuma.

<https://www.tvnet.lv/7812641/aptauja-iedzivotajus-izmantot-sabiedrisko-transportu-motive-piemeroti-marsruti?>